

BOEKEN, CONFERENTIES EN MEDIA
BOOKS, CONFERENCES AND MEDIA
LIVRES, CONFERENCES ET MEDIA

Ahmed ESSADKI, *Profetische gedichten, Strijdkreet van de aarde, riffijnse gedichten*

Almeer, uitgeverij Dabar-Luyten, 1997

*Amerika heeft aangevallen met de machtige landen van de wereld.
de heersers van de paleizen hebben hen met applaus beloond.
Irak staat pal met zijn bewoners:
mannen, vrouwen, grijsaards zelfs.
de Amerikanen waren verbaasd, de wereld was verbaasd.
Bush moest denken aan Vietnam en de tranen sprongen in zijn ogen.
hij vroeg de mogendheden: 'hoe lossen we dat op?'
de hemel die wij ons hadden gedacht is een hel geworden.
wij dreigen zelf te gaan vallen
in de kuilen die we hebben gegraven.
het vuur is de zee overgestoken, alom is het opgelaaid.'*
(p. 59, uit gedicht *Bloedbruiloft*).

Konden woorden toendertijd nog profetischer en actueler klinken dan deze passage uit de dichtbundel "Strijdkreet van de aarde" (1997) van de Marokkaanse dichter Ahmed Essadki? Het lijkt onwaarschijnlijk. Ze waren toen – met een aanval van de Amerikanen op Irak voor de deur – zo pijnlijk actueel dat je er van schrok als je ze tegenkwam in

een dichtbundel. Alsof Ahmed Essadki geweten moet hebben dat de machtswellust van Amerika na de Golfoorlog nog niet over was. Het slot van het gedicht lijkt zowel een oproep tot eensgezindheid als een aansporing tot verzet en laat je daarom met vertwijfeling achter:

*goedemorgen Bagdad, goedemorgen Basra,
goedemorgen Irak met al je dorpen.
ook al hebben de heersers van de paleizen jou verkocht en verraden,
we zijn jouw kinderen, wij vervolgen morgen de weg.
wij zullen de handen ineen slaan en het eens zijn met elkaar.
we gaan naar voren, we werpen de weifeling af.
we zullen de geschiedenis schrijven en de ellende begraven.
onze pen is een Skud, onze inkt is bloed.*
(p. 61, uit gedicht *Bloedbruiloft*)

Vertwijfeling zet bij de lezer echter aan tot diep nadenken en dat is precies de kracht van de gedichten uit deze bundel. Het zijn zeer geëngageerde gedichten waarin je je voortdurend afvraagt wie nu eigenlijk de goeden en wie de slechteriken, wie de fundamentalisten en wie de andersdenkenden (andersglobalisten) zijn. De gedichten hekelen weliswaar elke vorm van fundamentalisme, radicalisme, tirannie, slavernij en onvrijheid, maar kunnen tegelijkertijd opgevat worden als een oproep om deze verschillende vormen van onderdrukking met radicale middelen de kop in te drukken, of het nu gaat om de strijd van de Berbers in Noord-Afrika tegen de arabisering of om het bestrijden van het Israëliësch extremisme:

*met stenen zal ik gooien,
op de zionist zal ik jagen,
aan mijn dolk zal ik hem rijden.
mijn belofte zal ik nooit verraden.*
(p. 67, uit gedicht *Bloem van steen*)

Dergelijke passages kunnen in bepaalde kringen natuurlijk verkeerd uitgelegd worden. Niettemin komt Essadki in zijn gedichten ook fel in opstand tegen islamitisch extremisme:

*O, tulbanddragers die de armen in de wurggreep houden,
jullie hebben het land verkocht en aan de Amerikanen gegeven
in Dahran staan legerbarakken
en in Mekka bevinden zich bars.
jullie hebben voor hen de deuren geopend
en ze zijn gekomen om de baby's af te slachten
jullie lachen en slijpen intussen de messen.
jullie hebben hun de geheime paden gewezen
en lopen hen als hondjes achterna.
(p. 53, uit gedicht *Tulbanddragers*)*

Die felheid doorheen de gehele dichtbundel doet denken aan de radicale zwarte verzetspoëzie tijdens de hoogtijdagen van het apartheidsregime in Zuid-Afrika. Naast het oproepen tot actie en weerbaarheid klinkt er in de dichtbundel van Essadki een ander geluid door: een geluid van eenzaamheid, verbanning, uitsluiting en een verlangen naar vrijheid en het goede en geborgene van het thuisfront:

*ze houden het niet vol en gaan uit elkaar:
elk vervolgt zijn oude weg.
Mas'oed pakt zijn tas en stort zich in de bars.
hij blust zijn verdriet met het ledigen van glas na glas.
het gescheiden zijn van zijn land is een doorn in zijn hart
(p. 25, uit gedicht *Dwalende Mas'oed*).*

Het beeld dat de banneling of gastarbeider voor ogen heeft van zijn land blijkt echter niet (meer) te beantwoorden aan de realiteit. Die realiteit betreft in dit geval veelal het Berberse platteland van Marokko:

*hoe komt het dat de maan niet aan de hemel straalt?
hoe komt het dat onze zon voorgoed lijkt ondergegaan?
hoe komt het dat wolken samenpakken
en duisternis een donkere schaduw werpt?
we weten niet meer of het zomer is of hartje winter!*

*vertroebeld zijn de bronnen, kaal de landerijen.
de klaproos is verdwenen, bittere oleander is wat er rest!
de harten zijn door vuur verteerd.
de mensen zijn her en der verspreid.
ze hebben naar alle kanten de wijk genomen.
(p. 11, uit gedicht Vragen)*

Dit verlangen naar vereniging, naar vrijheid, naar betere tijden, naar de eigen streek, is een verlangen tegen beter weten in, naar tijden die nooit meer terugkeren; misschien wel naar een onafhankelijke Berberse staat, die vermoedelijk nooit zal bestaan. Sommige gedichten van Essadki zouden dan ook zo geschreven kunnen zijn door de zgn. Négritude-schrijvers uit de jaren '50, of de 'Saudade-dichters' uit de voormalige Portugese koloniën in Afrika. Ook daarin bestaat de rode draad uit weemoed, eenzaamheid, tristesse en het verlangen naar tijden die nooit meer terugkeren. Vergelijk de volgende passage - uit *Krotwoning* van Jorge Barbosa - met bovenstaande passage:

Er heerste droogte

En daarna stilte

*Geen spoor van een plant
of resten van een boom*

*in het verdorde landschap
van de vlakte:*

*Enkel een krot
van losse steen
en een kwellende herinnering*
(uit de bundel *Vuur en ritme*, red. Bertus Dijk, 1969)

De Négritude- en Saudade-gedichten uit "Strijkreet van de aarde" laten een pessimistische toon na. Anderzijds worden de 'verworpenen der aarde' (dixit Frantz Fanon), waarvoor Essadki het in zijn bundel duidelijk opneemt, aangezet tot weerbaarheid en strijd, hetgeen de gedichten een optimistische toets meegeeft. De vertwijfeling bij de lezer is geboren.

Die vertwijfeling bereikt – wellicht niet toevallig – een hoogtepunt in het laatste gedicht van de bundel: *De razernij van de aarde*, geschreven naar aanleiding van de aardbeving die Elhoceima en omgeving trof in de zomer van 1994 (Essadki, voetnoot p. 93):

*het geduld van de aarde is op, zij heeft genoeg van het wachten.
in haar hart is een vuur opgelaaid.*
(...)

*razernij heeft de aarde aangegrepen,
hysterisch wentelt zij zich in het stof.
de bomen zijn ontworteld, gebouwen ingestort.*
(...)

*de aarde schreeuwt van woede, schudt de mensen wakker:
'van mijn rug af, jullie die mij hebben verraden,
die mij hebben gemaakt tot een vuilnisbelt voor de honden!
ooit was ik een bloem die bloeide op de oevers en jullie hebt mij tot
voetveeg gemaakt!*
(...)'
(p. 95 en 97, uit gedicht *De razernij van de aarde*)

Zijn de onderdrukten in de wereld, de verworpenen der aarde, dan toch niet in staat om het heft in eigen hand te nemen? Heeft werkelijk iedereen de aarde verraden en de boel verkwanseld? Kan een verandering ten goede dan echt alleen maar bewerkstelligd worden door een calamiteit waar de mens geen grip op heeft, zoals een 'woede-uitbarsting' of een 'strijdkreet van de aarde'? Zijn het profetische woorden? Moeten we er - met alsmaar opvlammende conflictharden of terroristische aanslagen in 't verschiet zelfs naar gaan verlangen?

Als lezer blijf je vertwijfeld achter. Maar deze vertwijfeling roept vele vragen op; vragen die over 't algemeen beklijvender zijn dan pasklare antwoorden.

'Strijdkreet van de aarde', riffijnse gedichten (1997) van Ahmed Essadki is tweetalig (Berber/Tamazight-Nederlands) en is uitgegeven bij uitgeverij Dabar-Luyten te Aalsmeer. De Nederlandse vertaling is van de hand van Roel Otten. De Marokkaanse dichter Ahmed Essadki woont en werkt in Den Haag. Essadki heeft tien jaar lang als illegaal gezwoegd in de Westlandse kassen.

In België is *'Strijdkreet van de aarde'* te verkrijgen via verzendboekhandel: Black Label

Gilbert BRASPENNING

Black Label

B - 2140 Borgerhout

E-mail: blacklabel@wol.be